

Nr 51.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1920 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 21 och 22 riksdagsordningen.

Närvarande: herrar Larsson i Västerås*, Schlyter*, Hellberg, Thulin, Modig*, Vindahl, Stendahl*, Larsén, Janson i Kungsör, Henrikson, Leander, Persson i Tofta, Nilsson i Antnäs*, Hansson i Sölvesborg och Karlsson i Vadstena.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 328, vari Kungl. Maj:t till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt följande

Förslag

till

ändrad lydelse av §§ 21 och 22 riksdagsordningen.

§ 21.

Vill ledamot av andra kammaren befattningen sig avsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagarna, hos Konungens befallningshavande.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 5 saml. 38 häft. (Nr 51.)

§ 22.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i andra kammaren, må han däröver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshavande äska behörigt protokollsutdrag, vilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust av talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut sina till Konungen ställda besvär ingiva till Konungens befallningshavande, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara. Sedan den för förklarings avgivande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshavande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända, varefter med målet vidare så förhålles, som i 11 § sägs.

I fråga om motiveringen för det kungliga förslaget får utskottet hänvisa till vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementensärenden den 12 mars 1920.

*Utskottets
yttrande.*

Förevarande av Kungl. Maj:t framlagda förslag är föranlett av riksdagens skrivelse nr 328 vid 1919 års lagtima riksdag, däri anhölls om utarbetande av förslag till sådana ändringar i riksdagsordningen och vallagen, att ledamot av andra kammaren måtte äga rätt att, utan den begränsning, som nu förefunnes i § 21 riksdagsordningen, avsäga sig sitt riksdagsmannaupdrag. Sagda riksdagsskrivelse utgick från att skälen för att å denna punkt bibehålla en skillnad mellan första och andra kammaren ej längre vore för handen, då arvodesbestämmelserna för bägge kamrarna vore lika samt ovanberörda bestämmelser genom såsom vilande antagen grundlagsändring borttagits beträffande kvinnor, som kunde bliva valda till andra kammaren. Det uttalades emellertid önskvärdheten av att vid en reform i berörda hänseende utredning förebragtes rörande ändring av bestämmelserna om val av suppleanter till andra kammaren i sådan riktning, att suppleantinstitutionen behörigen betryggades vid den större påfrestning, som ansågs bliva en följd av mandatpliktens borttagande för andra kammarens ledamöter.

De inom justitiedepartementet särskilt tillkallade sakkunniga för verkställande av utredning och avgivande av förslag angående ändringar i gällande bestämmelser rörande proportionella val, vilka även haft till behandling i ovanberörda riksdagsskrivelse berörda frågor, hava beträffande det förutsatta sambandet mellan mandatpliktens borttagande

och reformering av suppleantinstitutionen för andra kammaren i ett i statsrådsprotokollet intaget yttrande anført, bland annat, följande: »Enligt de sakkunnigas mening förefinnes icke ett sådant sammanhang mellan omförmälda reform och suppleantinstitutionen, att reformen nödvändigt förutsätter den senares förbättrande. Beträffande möjligheten att vid eventuellt stegrad frekvens av avsägelser antalet tillgängliga ersättare skulle tryta, föreligger en sådan risk jämväl i fråga om första kammaren; avsägelserätten för andrakammarledamot torde icke i högre grad än avsägelserätten för förstakammarledamot förutsätta regler, som garantera förefintligheten av ett tillräckligt antal ersättare. Vad åter angår ändamålsenligheten av den för ersättarevalen tillämpade uträkningsmetoden, vilja de sakkunniga erinra om de nya regler för utseende av ersättare åt riksdagsman, som år 1914 antogos, och genom vilka absolut rangordning mellan ersättarekandidaterna infördes. Även från denna synpunkt torde nödvändigheten av uppställandet av nämnda förutsättning kunna betvivlas och framläggandet till den nu samlade riksdagen av förslag till de grundlagsändringar, som äro nödvändiga i och med borttagandet av mandatplikten, icke böra av den av riksdagen antydda anledningen undanskjutas.» De sakkunniga meddela slutligen att de i samband med omarbetningen av den proportionella valmetoden ämna upptaga frågan om förbättrade regler angående ersättarevalen i allmänhet. Chefen för justitiedepartementet har anslutit sig till detta de sakkunnigas yttrande. Även utskottet får, under åberopande av de skäl, som ovan anförts, framhålla, att borttagandet av mandatplikten kan vidtagas oberoende av ett förbättrande av reglerna rörande suppleantinstitutionen för andra kammaren, vadan utskottet alltså får tillstyrka i den kungliga propositionen föreslagna grundlagsändringar. Utskottet vill härvidlag erinra om det i propositionen anmärkta förhållandet, att därest nu föreslagna grundlagsändringar slutligen antagas, dels det vid föregående års lagtima riksdag såsom vilande antagna moment 2 till 21 § riksdagsordningen angående kvinnas särskilda rätt till avsägelse av riksdagsmannaupdrag blir obehövt, dels ock den ändring i 67 § i nu gällande vallag ävensom i 87 § i den av 1919 års lagtima riksdag villkorligt antagna nya lagen om val till riksdagen nödvändiggöres, att orden »och prövas avsägelsen giltig» utgå.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till ändrad lydelse av §§ 21 och 22 riksdagsordningen.

Nuvarande lydelse:

§ 21.

Riksdagsman, som för andra kammaren vald blivit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för avsägelse. Som sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;
2. ålder över 60 år;
3. att den valde tillförene såsom riksdagsman bevistat fyra lagtima riksdagar.

Avsägelse av riksdagsmannaupdrag, evad den göres vid valtillfälle eller efteråt, mellan riksdagar, prövas av Konungens befallningshavande.

§ 22.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i andra kammaren, eller vill någon klaga över beslut, varigenom av honom gjord avsägelse av riksdagsmannaupdrag ej blivit godkänd, må han däröver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshavande äska behörigt protokollsutdrag, vilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust av talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut eller, där avsägelse skett senare än

Föreslagen lydelse:

§ 21.

Vill ledamot av andra kammaren befattningen sig avsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagarna, hos Konungens befallningshavande.

§ 22.

Är någon missnöjd med val till riksdagsman i andra kammaren, må han däröver hos Konungen anföra besvär. För sådant ändamål äger klaganden hos Konungens befallningshavande äska behörigt protokollsutdrag, vilket inom högst tre dagar därefter bör till klaganden utlämnas; och skall han, vid förlust av talan, sist inom tio dagar efter valförrättningens slut sina till Konungen ställda besvär ingiva till Konungens befallningshavande, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig för-

Nuvarande lydelse:

vid valtillfälle, efter erhållen del av Konungens befallningshavandes beslut sina till Konungen ställda besvär ingivna till befallningshavanden, som, på sätt i 11 § stadgas, lämnar vederbörande tillfälle att sig förklara. Sedan den för förklaringsavgivande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshavande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända, var-efter med målet vidare så förhålles, som i 11 § sägs.

Föreslagen lydelse:

klara. Sedan den för förklaringsavgivande bestämda tid tilländalupit, har Konungens befallningshavande att besvären jämte alla målet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända, var-efter med målet vidare så förhålles, som i 11 § sägs.

Stockholm den 20 maj 1920.

På konstitutionsutskottets vägnar:

SAM. CLASON.